

Demek insan, bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir.

Ve binden ancak birisine eli yetişemediği hâcatına dair Kâdiyü'l-Hâcat'a lisan-ı acz ve fakr ile yalvarmaktır ve istemek ve dua etmektir. Yani aczin ve fakrın cenahlarıyla makam-ı a'lâ-yı ubudiyele uçmaktır. **Demek insan, bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir.** Mahiyet ve istidat itibarıyla her şey ilme bağlıdır. Ve bütün ulûm-u hakikiyenin esas ve madeni ve nuru ve ruhu, marifetullahtır ve onun üssü'l-esası da iman-ı billahtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyata maruz ve hadsiz a'danın hücumuna müptela ve nihayetsiz fakrıyla beraber nihayetsiz hâcata giriftar ve nihayetsiz metalibe muhtaç olduğundan vazife-i asliye-i fitriyesi, imandan sonra duadır.

Dua ise esas-ı ubudiyettir. Nasıl bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusunu elde etmek için ya ağlar ya ister. Yani ya fiilî ya kavî lisan-ı acziyle bir dua eder, maksuduna muvaffak olur.

Öyle de insan bütün zîhayat âlemi içinde nazik, nâzenin, nazdar bir çocuk hükmündedir. Rahmanu'r-Rahîm'in dergâhında ya zaaf ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua etmek gerektir. Tâ ki makasıdı ona musahhar olsun veya teshirin şükrünü eda etsin.

Yoksa bir sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi, ben kuvvetimle bu -kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan- acib şeyleri teshir ediyorum ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum, deyip küfran-ı nimete sapmak, insaniyetin fitrat-ı asliyesine zıt olduğu gibi, şiddetli bir azaba kendini müstahak eder.